

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Ahola, Sari

Title: Seurakunnan ystäväperhetoiminta kompassina suomalaisuuteen ja Suomeen

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja 2023

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Ahola, S. (2023). Seurakunnan ystäväperhetoiminta kompassina suomalaisuuteen ja Suomeen. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 14(4). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2023/seurakunnan-ystavaperhetoiminta-kompassina-suomalaisuuteen-ja-suomeen>

Kieliverkosto (<https://www.kieliverkosto.fi/fi>)

Seurakunnan ystäväperhetoiminta kompassina suomalaisuuteen ja Suomeen

Suomeen on saapunut helmikuun 2022 jälkeen 61 119 ukrainalaista, jotka ovat hakeneet Suomesta tilapäistä suojelua (Maahanmuuttovirasto 2023). Ukrainalaisten tulo Suomeen laittoi liikkeelle ennen näkemättömän innon auttaa pakolaisia. Myös Suomen evankelis-luterilainen kirkko seurakuntineen on osallistunut auttamistyöhön monin eri toiminnoin. Tässä artikkelissa kuvaan yhden kirkon auttamismuodon, ystäväperhetoiminnan, merkitystä seitsemälle ukrainalaisnaiselle.

Julkaistu 6. syyskuuta 2023 | Kirjoittanut: Sari Ahola

Artikkelissani tarkastelen Jyväskylän seurakunnan ystäväperhetoimintaa ja sen merkitystä Ukrainasta sotaa paenneille. Artikkelini perustuu keväällä 2023 valmistuneeseen teologian maisterin tutkielmaan, jota varten haastattelin seitsemää ukrainalaista pakolaista marraskuussa 2022. Kaikki haastateltavat olivat naisia, iältään 20–70-vuotiaita. He olivat saapuneet maaliskuuhuhtikuussa 2022 Jyväskylään Itä- ja Kaakkois-Ukrainasta yksin tai perheenjäsen(t)ensä kanssa. Ystäväperheensä he olivat tavanneet Kuokkalan alue seurakunnan kautta. Seurakunta etsi ystäväperheitä Facebook-ilmoituksen kautta, ja toimintaan lähti mukaan 10 perhettä, joista kahdeksalla ei ollut aikaisempaa kokemusta ystäväperhetoiminnasta eikä seurakunnan vapaaehtoistoiminnasta. Haastattelin myös ystäväperheitä ystäväperhetoiminnasta ja sen merkityksestä heille, mutta tässä artikkelissa keskityn haastattemieni ukrainalaisten näkemyksiin.

Seurakunnan ystäväperhetoiminta osana kirkon vapaaehtoistoimintaa

Suomen evankelis-luterilainen kirkko seurakuntineen (myöhemmin kirkko ja seurakunta) on yksi pakolaistyön kolmannen sektorin toimijoista. Monet pakolaiset etsivät uskonnosta turvaa ja hakeutuvat seurakunnan piiriin uudessa asuinympäristössään, koska usein uskonto on ainoa tuttu asia uudessa maassa. Aina kuitenkin kirkon piiriin hakeutumisen taustalla eivät ole

tunnustukselliset seikat, vaan seurakunnista haetaan turvaa ja apua sekä yhteyksiä suomalaisiin. Seurakunnille pakolaisten ja maahanmuuttajien parissa tehtävä monikulttuurisuustyö on haasteiden lisäksi tuonut myös paljon uutta toimintaan: se on tehnyt seurakunnista enemmän monikulttuurisia ja -kielisiä, tiivistänyt yhteistyötä seurakunnan eri toimintamuotojen välillä, synnyttänyt alueellista yhteistyötä eri järjestöjen ja kunnan kanssa sekä kasvattanut ekumeenista yhteistyötä ja vuoropuhelua muiden uskonnollisten yhteisöjen ja kirkkokuntien kanssa. Ukrainalaisten pakolaisten myötä etenkin yhteistyö ortodoksisen kirkon kanssa on kasvanut. (Siirto, Salminen & Kakkonen 2023).

Maahanmuuton seurauksena seurakuntien monikulttuurinen vapaaehtoistyö on noussut merkittäväksi toimintamuodoksi. Kirkon piirissä on ollut jo 80-luvulta saakka pakolaisiin liittyvää toimintaa (venepakolaistyö), mutta toiminta vakiintui oikeastaan vasta 2000-luvulla maahanmuuton lisääntyessä. Vuodet 2015–2016 olivat kirkolle varsinaista vapaaehtoistyön kulta-aikaa, koska tuolloin yli puolet kaikista seurakunnista osallistui aktiivisesti vastaanottamaan turvapaikanhakijoita ja seurakuntien vapaaehtoistoimintaan liittyi lähes 32 000 henkilöä. (Gävert 2016.) Ja kun ukrainalaiset pakolaiset saapuivat Suomeen, kirkon monikulttuurisuustyöhön liittyi yhä enemmän seurakuntia ja vapaaehtoisia mukaan. Suomeen asettuneille ukrainalaisille annettu tuki on ollut lähinnä humanitääristä apua, mutta seurakunnat ovat olleet aktiivisesti järjestämässä myös kerhotoimintaa, ystävätoimintaa, kielen opetusta ja kuljetusapua pakolaisille. Joissakin seurakunnissa ukrainalaiset ovat liittyneet mukaan vapaaehtoistoimintaan, ja osa heistä on jäänyt pidemmäksi aikaa toimintaan mukaan. (Siirto ym. 2023.)

Ystäväperhetoiminta on yksi kirkon vapaaehtoistoimintaan kuuluvista perhelähtöisistä työmuodoista, joka on nähty hyvänä tapana tutustuttaa pakolaiset kirkkoon ja seurakuntaan, mutta myös suomalaisuuteen ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Onnistuessaan toiminta voi auttaa pakolaista kototumaan ja kokemaan osallisuutta. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen onkin yksi Kirkkohallituksen strategisista tavoitteista vuosille 2020–2026 (*Ovet auki* -strategia). Strategian tavoitteet linkittyvät luonnollisesti kirkon teologisiin perusteisiin, seurakuntayhteyteen ja kirkon jäsenyyteen, mutta osallisuus ymmärretään kirkon piirissä myös laajempaan yhteiskunnallisena ilmiönä. Kirkko määrittelee osallisuuden kolmen ulottuvuuden kautta: taloudellinen, toiminnallinen ja yhteisöllinen osallisuus (Raivio & Karjalainen 2011). Nämä osallisuuden ulottuvuudet ovat linkittyneitä toisiinsa, joten onnistunut osallisuus edellyttää kaikkien ulottuvuuksien toteutumista. Taloudellinen osallisuus on yhteydessä riittävään toimeentuloon, hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Toiminnallinen osallisuus taas viittaa yksilön mahdollisuuksiin toteuttaa itseään, osallistua erilaisiin aktiviteetteihin ja löytää oma paikkansa uudessa ympäristössä sekä tehdä päätöksiä oman elämänsä kulusta. Yhteisöllinen osallisuus puolestaan toteutuu, kun yksilö kokee kuuluvansa johonkin yhteisöön ja kun hänellä on elämässään sosiaalisesti merkityksellisiä ja tärkeitä suhteita. (Esim. Särkelä-Kukko 2014; Allardt 1976.) Osallisuus siis koostuu varsin monesta tekijästä, mutta onko ystäväperhetoiminnalla merkitystä kokemuksille osallisuudesta?

He auttavat meitä materiaalisesti ja henkisesti

Kirkon ystäväperhetoiminnassa mukana olevia perheitä ohjataan kulkemaan pakolaisen rinnalla, ei auttamaan heitä materiaalisesti tai taloudellisesti tai vaikuttamaan heidän vakaumukseensa. Ukrainalaisten kohdalla vapaaehtoisten antama materiaallinen tuki oli varsinkin alkuaikoina merkittävä avustusmuoto. Haastattelemani pakolaiset kertoivat vapaaehtoisten tuoneen paljon tavaraa vastaanottokeskukseen. He olivat saaneet myös ystäväperheeltään materiaalista apua, vaikka he eivät oikeastaan koskaan olleet pyytäneet mitään. Ystäväperheillä oli huoli ystäviensä pärjäämisestä, koska pakolaiskeskus oli kaukana keskustasta ja koska pakolaiset saapuivat Suomeen talviaikaan. Siksi he hankkivat ystävilleen polkupyörät, toivat lämpimiä vaatteita ja sadevarusteita, sekä lahjoittivat heille huonekaluja ja elektroniikkaa, jotta olosuhteet vastaanottokeskuksessa olisivat olleet enemmän kodinomaiset. Haastatelluille suomalaisten innokkuus auttaa ja lahjoittaa tavaroita oli positiivinen yllätys, jonka vuoksi he kuvasivatkin suomalaisia hyväsydämisiksi ja sympaattisiksi ihmisiksi.

Vaikka haastateltavat kertoivat saaneensa kaikenlaista materiaalistakin apua ystäväperheeltään, he arvostivat ennen kaikkea perheiden antamaa henkistä apua: *Saan paljon henkistä tukea. He ovat niin vilpittömän huolestuneita ja saan heiltä paljon sisäistä tukea.* Vaikka vastaanottokeskuksesta sai apua erilaisissa tilanteissa, joissakin asioissa pakolaisten oli helpompi pyytää apua ystäväperheeltään. Ystäväperheeseen turvauduttiin, kun tarvittiin apua viranomaisten ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa tai tietoa arkisista asioista, esimerkiksi kierrätetäänkö Suomessa kananmunakennoja ja missä voi harrastaa jalkapalloa tai joogaa.

Kun tulimme Suomeen maaliskuussa, lapset eivät päässeet heti kouluun, koska SPR oli kadottanut heidän paperinsa ja lapsia ei otettu kouluun - - - X hoiti asiaa heidän kanssaan, kiitos X, lapset ovat nyt koulussa.

Kun meille sattui epämiellyttävä tilanne (pyöräonnettomuus), X tuli heti (sairaalaan) ja auttoi.

Pyysin apua vaatteiden kanssa, millaisia vaatteita tarvitsen talvella. Hän neuvoi, millaisia ja mistä saan ne edullisesti.

Ystäväperheillä oli tärkeä rooli tutustumisessa uuteen lähiympäristöön. Kaikki haastateltavat kertoivat, miten ystäväperheet olivat ajelleet ja kävelleet heidän kanssaan ympäri kaupunkia ja lähiseutuja sekä näyttäneet heille paikkoja, joita olettivat pakolaisten tarvitsevan arjessaan.

He ovat kuljettaneet meitä ympäri kaupunkia, ovat näyttäneet kirjaston ja auttoivat kirjastokortin hankkimisessa. En tiennyt kirjastosta mitään, ja siellä on myös kirjoja ukrainaksi. Sitten he opastivat meidät uimahalliin ja kysyin, miten mennä sinne pojan kanssa uimakouluun.

Parasta on puhua, istua ja juoda teetä yhdessä

Vaikka kyse oli seurakunnan ystäväperhetoiminnasta, seurakunnan toimintaan ystäväperheet veivät ystäviään vain seurakunnan kutsuessa heitä mukaan tilaisuuksiin. Haastateltavat pitivät seurakuntatoimintaa mielenkiintoisena mutta itselleen vieraana, koska haastateltavat olivat ortodokseja. Seurakunta järjesti pääsiäisenä ukrainalaisille mahdollisuuden osallistua ortodoksiseen pääsiäismessuun – ja kaikki haastateltavat tähän osallistuivatkin, mutta sen jälkeen he eivät olleet käyneet enää ortodoksisen kirkon tilaisuuksissa. Vähäinen kiinnostus seurakuntaa ja ortodoksista kirkkoa kohtaan johtui myös siitä, että tilaisuuksissa oli harvoin tulkkausta ukrainaksi. Seurakunta järjesti pakolaisten saavuttua tilaisuuksia, muun muassa lyhyen suomen kielen kurssin ja laivaretken, ja näihin molempiin kaikki haastateltavat olivat osallistuneet, mutta syksyn aikana haastateltavien osallistuminen tilaisuuksiin ja juhliin (joulu- ja itsenäisyyspäiväjuhla) väheni, koska opinnot ja työt pitivät heitä kiireisinä, ja toisaalta pakolaisuus vei voimavaroja.

Haastateltavista juhlien ja tapahtumien sijaan arkiset tapaamiset ja keskustelut olivat parasta ystäväperhetoiminnassa. Joskus ystäväperheet kutsuivat haastateltavat museoihin, teatteriin tai konsertteihin, mutta yleensä yhdessä tehtiin varsin tavallisia, arkisia asioita: pestiin ikkunoita, leivottiin, laitettiin ruokaa, saunottiin ja syötiin. Myös ystäväperheet mainitsivat parhaimpina hetkinä yhteiset tapaamiset, joissa vietettiin aikaa yhdessä, keskusteltiin ja tutustuttiin ukrainalaisiin ja suomalaisiin tapoihin ja ruokaperinteeseen. Haastattelemani pakolaiset kokivat tapaamisten myötä ulkopuolisuuden tunteen vähentyneen, ja he olivat perheen kanssa oppineet tuntemaan Suomea ja suomalaisia paremmin.

X on vienyt meitä museoihin, erilaisiin tapahtumiin ja tutustuttanut meidät kulttuuriin ja tapoihin.

He kysyvät vointia ja vievät välillä ulos. Koska olemme terveydellisistä syistä huonoja liikkumaan, he tulevat hakemaan meitä. Ovat auttaneet meitä paljon sopeutumaan.

He tulevat meille tai me menemme heille.

Olemme käyneet kävelyllä ja vierailulla heidän luonaan. He ovat syöttäneet meitä ja olemme pelanneet yhdessä lautapelejä.

Kutsuvat kotiinsa, ja kun olemme halunneet, olemme saaneet laittaa ruokaa.

Ystäviä tavattiin etenkin alkuaikoina varsin aktiivisesti, 2–3 kertaa kuukaudessa, mutta ajan myötä tapaamiset hieman harvenivat, kun haastateltavat aloittivat kieliopinnot, työt ja harrastukset. Vaikka kasvokkaiset tapaamiset vähenivät kevään ja kesän jälkeen, puhelimitse pidettiin aktiivisesti yhteyttä viikoittain. Haastateltavat kertoivat lähettävänsä ystäväperheilleen usein viestejä ja kuvia elämästään, ja myös he itse saivat paljon viestejä ja kuvia suomalaiselta perheeltään. Haastatteluissa tuli lisäksi ilmi, että ystäväperheissä vieraili usein muitakin ukrainalaisia kuin varsinainen ystävä. Haastateltavat kertoivat, että ystäväperheet eivät koskaan kieltäneet heitä ottamasta ystävää mukaan. Haastateltavista varsinkin alkuaikoina oli

turvallisempaa ottaa ystävä mukaan, kun yhteistä kieltä ei ollut, ja lisäksi vastaanottokeskuksessa tavatulle ukrainalaiselle ystäväälle haluttiin tarjota mahdollisuus nähdä suomalainen koti ja olla yhteyksissä suomalaisten kanssa.

Voin ottaa mukaani ystäviäni, kuten X:n ja naapurini. He kutsuvat kotiinsa ja tarjoavat meille herkullista ruokaa, suomalaista ruokaa. Perheen isä on muusikko, ja meidät on kutsuttu useita kertoja konsertteihin tai muihin musiikkitilaisuuksiin. Tänäpä he ovat kutsuneet meidät kaikki teatteriin, ja sitten he ovat kutsuneet valmistamaan heidän kanssaan borssikeittoa.

Kuva 1. Ukrainalainen pakolainen opettaa ystäväperheen äitiä valmistamaan varenikeja.

Vain yhteisen kielen puute on välissämme

Suomi oli kaikille haasteltaville melko tuntematon maa ennen pakolaisuutta, ja Suomeen tullessaan he eivät tienneet, minne päin Suomea heidät sijoitetaan. Saapuminen Jyväskylään oli täysin sattumaa. Eräs haastateltavista kertoikin, että hänelle oli järkytys saapua Ukrainan lämmöstä maaliskuun lopussa paikkaan, jossa oli pakkasta ja josta tiesi vain joulupukin, porot ja lumen. Hän ei olisi ikinä ajatellut, että päätyisi joskus tänne. Hän saapui lastensa kanssa uuteen asuntoonsa yöllä, ja aamulla ystäväperheen äiti oli tullut seurakunnan työntekijöiden kanssa keitto ja makeiset mukanaan tervehtimään heitä – ja tästä alkoi ystävyys. Ystäväperheistä tulikin haastattelujen perusteella heille kaikille jo ensimmäisellä tapaamisella merkittävä kiinnekohta Suomessa ja uudessa ympäristössä.

Puhelin oli keskeinen väline yhteydenpidossa ystäväperheiden ja pakolaisten välillä, koska sitä käytettiin viestien lähettämisen lisäksi apuna kasvokkaisissa tapaamisissa. Kun yhteistä kieltä ei ollut, vuorovaikutus toimi puhelimen käännösohjelmalla.

Keskustelemme puhelimen välityksellä käännösohjelmalla. Kaikki on kielestä kiinni. Jos olisi yhteinen kieli, olisi yksinkertaisempaa.

Alussa käännösohjelman avulla keskustelu oli vaikeaa, ja välillä vuorovaikutuksessa tapahtui väärinkäsityksiä, mutta pääosin käännösohjelma toimi haastateltavien mukaan hyvin yhteydenpidossa. Osa haastatelluista kuitenkin odotti aikaa, että voisi puhua vapaasti ystäväperheen jäsenten kanssa. Ajan myötä opittiinkin ymmärtämään toisia paremmin, etenkin kun ukrainalaiset oppivat vähän suomea. Ystäväperheen tuki suomen kielen oppimiselle oli haastateltaville tärkeää, koska ystäväperheen kanssa kieltä pystyi käyttämään ujostelematta ja koska ystäväperheen jäsenet yleensä puhuivat vain suomea tapaamisissa ja laittoivat myös puhelimitse viestit suomeksi.

He yrittävät opettaa meille suomea, auttavat ääntämisessä. --- fonetiikka ei ole niin vaikeaa kuin sanojen muistaminen.

Hän auttaa, sanoo ja näyttää sanoja ja kertoo, miten se sanotaan. Sitten kertoo, sanonko oikein.

Ymmärrän jo melko hyvin suomea mutta en osaa puhua paljon. He ovat auttaneet minua todella paljon.

Ystäväperheen kanssa pystyi käyttämään, toistamaan ja jäljittelemään yksittäisiä suomen sanoja. Uusien sanojen oppimista auttoi lisäksi se, että haastateltavat pystyivät ymmärtämään näkemällä, kuulemalla ja kokemalla sanat ja lauseet arkisessa vuorovaikutuksessa perheen kanssa.

Haaveena työpaikka ja oma asunto

Yhtä iäkkäämpää haastateltavaa lukuun ottamatta kaikilla haastatelluilla oli Suomeen tullessaan toiveena työllistyä Suomessa tai jatkaa kotimaassa kesken jääneitä opiskeluja, mutta vain yksi haastateltavista oli töissä haastatteluhetkellä, ja hänkin varsin erilaisessa tehtävässä koulutukseensa verrattuna. Vaikka haastateltavat mainitsivat usein olevansa kiitollisia Suomelle vieraanvaraisuudesta ja vaikka he vakuuttivat pärjäävänsä hyvin vastaanottorahalla, tulevaisuus näyttäytyi kuitenkin epävarmana ilman työ- ja opiskelupaikkaa. Työpaikan puute vaikutti haaveisiin saada oma asunto – huone vastaanottokeskuksessa oli pieni ja ilman keittomahdollisuuksia. Osalla heistä oli ollut pakolaisuuden alussa erilainen käsitys työllistymismahdollisuuksista, mutta varsin pian maahan saavuttua heillekin oli tullut selväksi, että kielitaidon puute oli este työllistymiselle ja opiskelulle.

Haastateltavissa oli kaksi eri ryhmää: Ne, jotka olivat päättäneet jäädä pidemmäksi aikaa tai pysyvästi Suomeen ja ne, jotka olivat päättäneet palata keväällä 2023 Ukrainaan. Ne haastateltavat, jotka olivat jäämässä Suomeen, pyrkivät aktiivisesti oppimaan kieltä ja saamaan kontakteja suomalaisten kanssa. Ukrainaan palaavat taas eivät olleet kovin kiinnostuneita suomen opiskelusta, koska he eivät nähneet siitä olevan heille ja heidän lapsilleen mitään hyötyä tulevaisuudessa. Vaikka he olivat lähinnä perhesyistä palaamassa Ukrainaan, he halusivat kuitenkin kehittää omaa osaamistaan pakolaisuusaikana.

Opiskelen keskiviikkoisin englantia, Aloin miettiä, että minun pitäisi etsiä työtä englannin kielellä, se auttaa minua nyt enemmän. Sen takia opiskelen englantia.

Tunsivatko haastateltavat sitten kuuluvansa Suomeen? Luonnollisestikaan näin lyhyessä ajassa he eivät vielä kokeneet kuuluvansa, mutta he kokivat olevansa osa ystäväperhettä ja pakolaisyhteisöä. Ystäväperheet esittelivät pakolaisille omia läheisiään, mutta myös ukrainalaiset ottivat ystäväperheet osaksi omaa perhettään, ja esittelivät heidät puhelimen videokuvan välityksellä sukulaisille Ukrainaan. Tärkein yhteisö kaikilla haastateltavilla oli kuitenkin Ukrainassa – puoliso, lapset, sisarukset, vanhemmat sekä muut sukulaiset ja ystävät. Vaikka Suomi nähtiin monella tapaa turvallisena ja mahdollisuuksien maana, osa heistä koki syvää kaipuuta omaan maahansa.

Emme ole lakanneet pitämästä Suomesta mutta ajatukset kodista voittavat.

Vaikka ystäväperheet kokivat jonkinlaista tuskaakin haastattelujeni mukaan siitä, oliko heidän ”vaatimattomalla panoksellaan” mitään merkitystä ukrainalaisille, niin tutkimukseni mukaan heillä oli suuri merkitys. Ystäväperheen avulla otettiin ensiaskeleita kohti osallisuutta ja koettiin kuuluvuuden tunteita sekä opittiin kieltä ja saatiin makupaloja suomalaisuudesta. Tärkeää oli myös se, että kaikilla haastatelluilla oli olemassa ainakin yksi suomalainen, johon turvautua hädän hetkellä. Vaikuttikin siltä, että voittajia toiminnassa olivat kaikki, koska molemmat osapuolet - pakolainen ja ystäväperhe - kertoivat saaneensa toiminnasta paljon ja eivät katuneet, että olivat lähteneet toimintaan mukaan.

Sari Ahola on soveltavasta kielitieteestä väitellyt ja teologiaa opiskeleva tutkimuskoordinaattori Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa Jyväskylän yliopistosta.

Kirjallisuus:

Allardt, E. 1976. *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. Porvoo: WSOY

Gävert, T. 2016. Diakoniabarometri 2016. *Kirkon tutkimuksen verkkojulkaisuja* 45. Kirkon tutkimuskeskus.

Maahanmuuttovirasto 2023. Tilapäisen suojelun tilastot (14.8.2023). <https://migri.fi/tilapaisen-suojelun-tilastot> (<https://migri.fi/tilapaisen-suojelun-tilastot>). (luettu 21.8.2023)

Raivio, H. & J. Karjalainen 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Teoksessa *Osallisuus – oikeutta vai pakkoa*, T. Era (toim.). Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156, 12–34.

Siirto, U., V-M. Salminen & O. Kakkonen 2023. Seurakunnat ukrainalaisten pakolaisten tukena. Ajankohtaisraportti 3/2023. Kirkon tutkimus ja koulutus.

Suomen Evankelis-luterilainen kirkko 2020. *Ovet auki. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026*.

Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa *Osallisuuden jäljillä*, A. Jämsén & A. Pyykkönen (toim.). Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. Saarijärvi. 34–50.

Artikkeliin viittaaminen

Ahola, S. (2023). Seurakunnan ystäväperhetoiminta kompassina suomalaisuuteen ja Suomeen. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 14(4). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2023/seurakunnan-ystavaperhetoiminta-kompassina-suomalaisuuteen-ja-suomeen> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2023/seurakunnan-ystavaperhetoiminta-kompassina-suomalaisuuteen-ja-suomeen>)